

Codi: 111474

Assignatura: Antropologia Filosòfica Contemporània: El Pensament Ecològic

Tipus: optativa

Crèdits: 6

Cicle: segon

Semestre: primer

Grup: A1

Professorat: Octavi Piulats

Departament: Història de la Filosofia, Estètica i Filosofia de la Cultura

Llengua: català

Objectius

Des que diversos organismes internacionals, entre els quals la mateixa ONU, han finançat i presentat informes científics sobre el canvi climàtic assenyalant la responsabilitat de la societat industrial i el seu impacte socioeconòmic en les societats industrials avançades, la qüestió ecològica ha canviat de perspectiva. Ara, les tesis sobre els límits del creixement ? del Club de Roma? i l'activisme dels moviments ecologistes i alternatius i dels mateixos ecòlegs sobre aquest problema comencen a ser acceptades per les mateixes administracions i pels mitjans de comunicació convencionals, i per primera vegada presten atenció al problema. Podríem dir que l'estat d'opinió ecologista ha estat una mena de Cassandra moderna, la sacerdotessa troiana temuda perquè predeia catàstrofes que sempre acabaven succeint.

És, doncs, el moment de recordar l'origen de la qüestió ecològica. A partir del maig del 68, sorgeixen diversos nous moviments socials de caràcter interclassista (ecologistes, alternatius, feministes, pacifistes, espiritualistes) i un fenomen nou com són les organitzacions no governamentals que, en la mesura que poden, enarboren aquesta qüestió i hi busquen les primeres respostes. Amb la irrupció de l'«ecologisme», l'ecològic esdevé una cosa «social», que busca reformar la societat industrial i, posteriorment, a finals dels setanta, una part d'aquests nous moviments socials fan el pas cap a l'«ecologia política», i es gesta el moviment «Verd» que actualment té algunes responsabilitats polítiques.

No hi ha precedents històrics als segles XIX i XX sobre la rapidesa de l'èxit de la qüestió ecològica. El moviment ecològic de caire social i polític ha estat capaç, en menys de vint anys, de ser escoltat en les societats industrials avançades i de constituir-se en el nervi de l'actual moviment antiglobalització. En poc temps, la societat industrial ha passat del rebuig de l'ecologisme, entès com «aquella colla de guillats», a integrar al seu discurs la qüestió ecològica, a través de ministeris de medi ambient.

Això no obstant, en aquest discurs no es planteja el tema de la RESPONSABILITAT. Governos i elits dominants eludeixen actualment aquesta

pregunta i pretenen que sigui el ciutadà qui comenci a canviar cap a un món més responsable.

Emperò, s'acostuma a oblidar que el tema del canvi climàtic és només un mer epígon de la hipoteca ecològica. La contradicció entre capital i naturalesa, entre tecnomedicina i salut, el dilema entre contaminació i alimentació o la mateixa antinòmia entre valors tecnocràtics i valors cooperatius, no sembla que existeixi per a l'opinió pública.

Sorprenentment, no es comenta el vertader rerefons filosòfic del problema ecològic, és a dir el fet que el problema prové de la societat industrial i de la seva cultura i que, subjacentment, aquest problema té les arrels en la concepció occidental i antropocèntrica de l'univers que regeix a Europa com a cultura dominant des del Renaixement. Tot canvi socioeconòmic per mitigar el problema ecològic ha de començar prèviament per un canvi en el model de CONSCIÈNCIA cultural. I un canvi d'aquest calibre només pot aportar-lo la lectura filosòfica del problema.

A més, la societat industrial s'ha apropiat d'una paraula màgica que serveix de coartada; ens referim a «sostenibilitat», que s'utilitza d'una manera demagògica i, sovint, mal interpretada.

L'objectiu d'aquest curs és mostrar com, ja des del segle XIX, a partir del romanticisme i del socialisme utòpic, ha existit a Europa un model de pensament oposat al model cultural de la societat industrial. Aquest pensament ha fructificat al segle XX en diversos intel·lectuals les idees i pensament dels quals mereixen el qualificatiu de «pensament ecològic» i, en alguns casos, fins i tot de «filosofia de l'ecologia». Pensadors com F. Capra, R. Bahro, L. Mumford, C. Amery, Ivan Illich, B. Commoner, H. Jonas, K. Wilber, R. Sheldrake, entre d'altres, dissenyen estratègies i projectes per entendre la complexitat de la qüestió ecològica i tracten de fixar la solució de les seves respostes. En aquest marc, és interessant assenyalar que el pensament ecològic, des del segle XIX, s'escindeix en dues grans tradicions: la materialista i l'espiritualista.

Per tant, a banda de la reconstrucció del pensament ecològic, un segon objectiu del curs consistirà a analitzar el debat ecològic no des de la branca científica, sinó des de l'àmbit polític i filosòfic, buscant les possibles responsabilitats de la cultura de la societat industrial en aquesta problemàtica.

Temari

1. Arrels històriques i filosòfiques de l'ecologia.
 - El naturalisme europeu: de Spinoza a Rousseau. El romanticisme, Goethe i la *Naturphilosophie*.
 - El transcendentalisme nord-americà: D. H. Thoreau.
 - El moviment naturista: A. Just i R. Berg.
 - El socialisme marxista i l'utòpic: Engels i Kropotkin.
 - Heidegger, Klages i la pregunta per la tècnica.
 - Marcuse el 1968 i la societat industrial unidimensional.
2. El pensament ecològic en el segle XX.

- El debat sobre la contaminació ambiental, la pèrdua de la biodiversitat i els límits del creixement. B. Commoner i el cercle que es tanca. Alimentació, salut, descentralització i autosuficiència.
- El debat científic: la noció d'ecosistema. Lovelock i la hipòtesi Gaia. La revisió del paradigma fisicomatemàtic. F. Capra i R. Shelldrake.
- El debat socioeconòmic: la discussió sobre el model de creixement de D. Meadows i el Club de Roma. La proposta econòmica de Schumacher.
- El debat sociològic: la crítica a la tecnologia de Mumford i la revisió de la societat convivencial d'Ivan Illich.
- El debat psicològic: la psicologia humanística, la psicologia transpersonal. Maslow, Rogers, Ellis.
- El debat pacifista: les tesis d'A. Schweitzer i la defensa d'allò animal. Ghandi i Lanza del Vasto: la no-violència i l'autosuficiència.
- El debat sobre la nova ètica: R. Jungk i el principi de responsabilitat de H. Jonas.
- El debat sobre la política verda: els models realista i fonamentalista de *Die Grünen*, P. Kelly i J. Fischer.
- El debat sobre la cultura i la contracultura: Roszak, Illich i el projecte Atman de Wilber.
- El debat religiosoespiritual: l'inconscient col·lectiu de C. G. Jung, l'antroposofia de Steiner i l'impacte de l'orientalisme: Paul Brunton, R. Panikkar.

Bibliografia general

ADORNO, T.; HORKHEIMER, M. *Dialéctica de la Ilustración*. Ed. Trotta. Madrid 1996.

BAHRO, R.: *Die Logik der Rettung*. Ed. Weillbrecht. Stuttgart 1987.

BOOKCHIN, PIULATS Y OTROS: *Ecofilosofías*. Ed. Integral. Barcelona 1986.

CAPRA, F.: *El giro decisivo*. Ed. Integral. 1986.

COLOM, A.; GARCIA, E.; PASTOR, X.; PIULATS, O.: *Una nova política*. Ed. Terranova. Barcelona 1984.

COMMONER, B.: *En paz con el planeta*. Ed. Crítica. Barcelona 1992.

DELÉAGE, J. P.: *Historia de la Ecología*. Ed. Icaria. Barcelona 1988.

HEIDEGGER, M.: *La pregunta por la técnica*. Madrid 1996.

ILLICH, I.: *La convivencialidad*. Ed. Seix y Barral. Barcelona 1972.

JONAS, H.: *El principio de responsabilidad*. Ed. Herder. Barcelona 2000.

KELLY, P. i d'altres: *Vivir ligeramente sobre la tierra*. Ed. Integral. Barcelona 1990.

LANZA DEL VASTO, J. J.: *La locura de Noé*. Ed. Integral. Barcelona 1984.

LOVELOCK, L.: *Gaia: Una nueva visión de la vida sobre la Tierra*. H. Blumme. Barcelona 1988.

MARCUSE, H.: *Eros y civilización*. Ed. Seix Barral. Barcelona 1968.

MARTÍNEZ ALIER, J.: *La ecología y la economía*. F.C.E. Mèxic 1988.

MUMFORD, L.: *El mito de la máquina*. Ed Emece. Buenos Aires 1988.

OFFE, C.: *Partidos políticos y nuevos movimientos sociales*. Ed. Sistema. Madrid 1991.

PANIKKAR, R.: *El silencio del Buda*. Ed. Siruela. Madrid 1990.

PIGEM, J. I d'altres: *Nueva conciencia*. Ed. Integral. Barcelona 1990.

RIFKIN, J.: *El siglo de la biotecnología*. Ed. Crítica. Barcelona 2002.

ROGERS, C.: *El camino del ser*. Ed. Kairos. Barcelona 1987.

ROSZAK, T.: *Persona - Planeta*. Ed. Kairos. Barcelona 1984.

SCHUMACHER, E. F.: *Lo pequeño es hermoso*. Ed. Blume. Madrid 1986.

SCHWEITZER, A.: *Ehrfucht vor dem Leben*. Ed. Beck. Munic 1980.

SPINOZA, B.: *Ética*. Ed. Nacional. Madrid 1980.

STEINER, R.: *Los enigmas de la filosofía*. Ed. Steiner. Madrid 2006.

THOREAU, H. D.: *Walden; la desobediencia civil*. Ed. Parsifal. Barcelona 1998.

WILBER, K.: *El proyecto Atman*. Ed. Kairos. Barcelona 1989.

Avaluació

AVALUACIÓ CONTINUADA

Consta de tres fases a realitzar durant el curs per substituir l'examen final:

A/ Confecció d'un protocol de classe

B/ Elaboració d'un treball sobre un tema monogràfic

C/ Assistència a un debat "Disputatio" o assistència a una conferència sobre temes ecològics.

AVALUACIÓ CONVENCIONAL:

Examen final.

El termini per acollir-se a l'avaluació única finalitza el dia 4 d'octubre de 2007.